

Idéprogram NÄTVERKET – Idéburen sektor Skåne

NÄTVERKET – Idéburen sektor Skåne är en partipolitiskt och religiöst obunden intresseorganisation för den idéburna sektorn i Skåne. Föreningen verkar genom kunskapsutveckling, omvärldsanalys och påverkansarbete för att stärka sektorn och ge den förutsättningar att vara en kraftfull aktör för hållbar samhällsutveckling.

NÄTVERKET beaktar alla samhällsnivåer, från lokal nivå där enskilda engagerade medlemmar utgör motorn i sektorn, till övergripande strukturnivå där sektorn spelar en central roll i samhällsbygget.

NÄTVERKET:s utgångspunkt är att

- En livskraftig idéburen sektor ger individer sammanhang och mening, bidrar till social sammanhållning och är en förutsättning för ett öppet, demokratiskt och hållbart samhälle
- Idéburen sektor självständigt definierar sitt syfte och behöver förutsättningar för att kraftfullt kunna delta i ett hållbart samhällsbygge som röstbärare, utförare och innovatör
- Ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart samhälle bäst skapas genom tvärsektorieell samverkan och att sektorerna samlas kring gemensamma mål
- Hållbar samverkan kräver gemensamma ramar och en mångfald av samverkansformer som tar hänsyn till parternas olika förutsättningar och drivkrafter

NÄTVERKET verkar för

- Ett samhällsbygge där den idéburna sektorn har en central och aktiv roll i att lösa vår tids stora samhällsutmaningar, som röstbärare, utförare och innovatör
- Att samverkan och partnerskap mellan offentlig och idéburen sektor sker på lika villkor och där den idéburna sektorn medverkar i hela processen
- Goda och långsiktiga förutsättningar för den idéburna sektorn att finansiera sin verksamhet
- En välkomnande och mångfaldig idéburen sektor som är öppen för alla och främjar det ideella engagemanget
- Erfarenhetsutbyte, samverkan och nätverksbyggande. Både mellan idéburna organisationer samt mellan idéburen sektor och andra samhällssektorer

NÄTVERKET:s syn på idéburen sektor

En livskraftig idéburen sektor är en förutsättning för ett ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbart Skåne. NÄTVERKET använder följande definition av idéburen sektor:

"Den idéburna sektorn omfattar organiserade verksamheter som bygger på demokratiska värderingar samt gynnar samhälls- eller medlemsintresset. Verksamheterna är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn och bedrivs i icke vinstutdelande föreningar, kooperativ, samfund, stiftelser eller liknande sammanslutningar."

Idéburna organisationer utgör tillsammans en samhällssektor vid sidan om offentlig sektor, näringsliv, akademi och enskilda engagerade personer. Den idéburna sektorns främsta drivkraft är att skapa positiva förändringar – för organisationens medlemmar eller för samhället i stort. Detta ger sektorn unika möjligheter att komma nära människor, att göra positiv skillnad och att fånga eldsjälares engagemang. Idéburen sektor fungerar som en mötesplats för personer som vill göra skillnad och påverka samhället tillsammans. Ekonomiska värden som skapas i idéburen verksamhet är inte målet, utan fungerar endast som medel för att kunna bedriva verksamheten. Idéburna organisationer saknar vinstsyfte och allt eventuellt överskott återinvesteras i verksamheten.

Idéburen sektors mångfald

NÄTVERKET:s definition av idéburen sektor omfattar enbart organisationer som står för demokratiska värderingar. Idéburen sektors roll som demokratiaktör är central, och idéburna organisationer har ett ansvar att stå för ett demokratiskt, öppet och hållbart samhälle. Inom definitionen ryms en stor mångfald av organisationer, och det är ett värde i sig att idéburna organisationer arbetar med olika frågor, i olika former och med olika metoder. I idéburen sektor finns det plats för alla, oavsett om ens intresse är att verka för lagändringar eller samlas för att sjunga i kör eller att utöva en idrott. Idéburen sektor som helhet fyller en viktig funktion som samhällsbyggare. Organisationerna i sektorn bidrar både direkt till samhällsbygget genom sin verksamhet och indirekt genom att samla individer och ge dem en känsla av mening och sammanhang. Det är den idéburna organisationen själv som definierar syftet med sin verksamhet och den sociala gemenskapen som skapas i verksamheten utgör kittet som får samhället att hålla samman.

Utförare, röstbärare och innovatör

En grundläggande funktion för idéburen sektor är den som demokratibygare och röstbärare. Idéburen sektor samlar människor som vill förändra samhället och fungerar som röstbärare för intresseområden eller grupper av personer, inte minst för människor som är utsatta eller har svårt att göra sin röst hörd. I denna roll utövar idéburen sektor påtryckningar på andra samhällsaktörer för att driva samhället framåt – en roll som är livsnödvändig i en fungerande demokrati. Genom föreningsdemokrati och folkbildning

fungerar sektorn som en demokratiskola och en demokratisk aktör för allas lika värde, som bygger motståndskraft mot antidemokratiska strömningar. Idéburen sektor fyller också andra centrala roller i det demokratiska välfärdssamhället. Idéburna organisationer finns som innovatörer med och utvecklar nya sätt att möta samhällsutmaningar, en roll som sektorn haft under hela utvecklingen av den moderna välfärdsstaten. I vissa skeden och på vissa områden kan idéburna organisationer också fungera som en utförare av välfärdsarbete, som ett brukarnära alternativ till offentliga och privata välfärdstjänster.

Den idéburna sektorns olika roller som röstbärare, utförare och innovatör är inte ömsesidigt uteslutande. Idéburna organisationer bör av övriga samhällssektorer ges möjlighet och förutsättningar att inneha vilken som helst av rollerna, eller att fylla flera funktioner samtidigt. Därför är det exempelvis centralt att idéburna organisationers demokratiska funktion inte tas för givet och att de som utför välfärdstjänster inte tvingas ge upp sin röstbärande funktion för att få tillgång till ekonomiskt stöd från det offentliga.

Både som utförare och röstbärare har idéburna organisationer en särskild styrka som innovatörer. Många av de moderna välfärdslösningarna, såsom bibliotek, förskola och folktandvård, är sprungna ur idéburen sektor, och det, ofta oegennyttiga, engagemang som återfinns hos idéburna aktörer utgör en god grogrund även för dagens nya innovationer och för en hållbar samhällsutveckling. Idéburen sektors förmåga att arbeta utmaningsdrivet och hitta behovsbaserade lösningar behöver värnas.

Idéburen sektors ansvar

Idéburna organisationer har, utöver att följa allmän lagstiftning kring skatt, transparens, styrning etc., inget formellt ansvar i samhället, och kan inte åläggas något ansvar av det offentliga eller någon annan utanför organisationen. Det offentliga ansvar för att skydda och uppfylla individens rättigheter kan inte delegeras till idéburna organisationer, även om idéburna organisationer på olika sätt kan delta i utförandet.

Ur den stora möjlighet som den idéburna sektorn har att kunna vara samhällsbyggare springer ett ansvar att också fylla den funktionen. Därför är det angeläget att den idéburna sektorn bejakar sin interna mångfald, är öppen för alla som vill verka i enlighet med organisationernas mål och syfte och välkomnar nytänkande. För att på bästa sätt kunna bidra till ett hållbart samhällsbygge behöver idéburna organisationer samverka och dra nytta av varandras specialkompetenser.

NÄTVERKET:s syn på samverkan

I en globaliserad värld står vi inför samhällsutmaningar av stor komplexitet. För att möta dessa utmaningar och nå ett hållbart samhälle behövs grundläggande strukturella förändringar. Samverkan över sektorsgränserna är nödvändigt för att hitta de innovativa lösningar som utmaningarna kräver. Idéburen sektor har en central roll som pådrivare i arbetet för ett hållbart samhällsbygge och fyller ofta funktionen att överbrygga sektorernas olikheter vid tvärsektoriell samverkan.

De globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 har formulerats tvärsektoriellt och understryker partnerskap som en framgångsfaktor. Agenda 2030 erkänner betydelsen av det idéburna engagemanget och kan fungera som ledstjärna för samverkan både inom den idéburna sektorn, och över sektorsgränser. Idéburen sektor bör stå bakom dessa och andra målsättningar för ett hållbart samhällsbygge som är framtagna i gedigna processer där idéburen sektor har haft reellt inflytande.

NÄTVERKET:s syn på principer vid samverkan

Olika samhällssektorer arbetar efter olika logiker och har olika drivkrafter. Därför är det viktigt att det finns tydliga ramar för samverkan, där sektorernas olika förutsättningar och intressen kan överbryggas.

Gemensamma mål

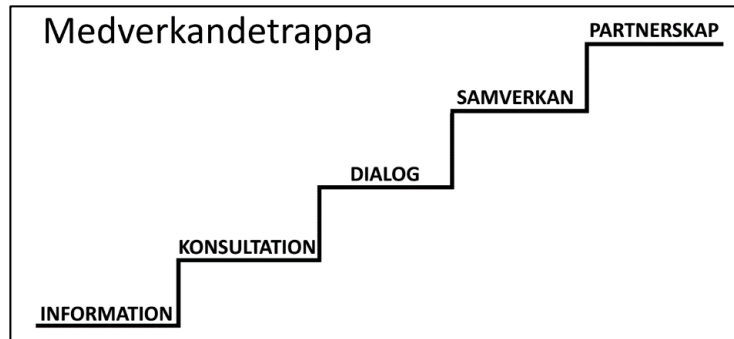
För att samverkan ska fungera väl behövs det gemensamma målsättningar som är framtagna över sektorsgränserna. Det är viktigt att idéburen sektor deltar från behovs- och problemformulering, till målformuleringen, genomförandet och uppföljningen. Målsättningar som är formulerade gemensamt får en ökad relevans och legitimitet.

Från information till partnerskap

Att ha ett medskapande förhållningssätt i beslutsprocesser är viktigt, både inom idéburen sektor och när beslutsprocesser sträcker sig över sektorsgränserna. En grundförutsättning för samverkan mellan den idéburna sektorn och den offentliga sektorn är ökad delaktighet i offentliga besluts- och beredningsprocesser. Processerna kan dock lämpa sig för olika typer av medverkan från idéburen sektor. Lägsta nivån av medverkan är att idéburen sektor blir informerade om processen, högsta nivån är att en idéburen och en offentlig aktör ingår partnerskap.

I ett partnerskap ägs processen gemensamt, från behovs- och problembeskrivning, till planering, genomförande och utvärdering. I ett partnerskap är det viktigt att parterna betraktas som jämbördiga och att båda parter organisationslogik respekteras. Partnerskap är ett effektivt sätt att skapa starka processer där kunskap och erfarenheter från olika sektorer tas tillvara. All verksamhet lämpar sig dock inte för partnerskap.

I arbete där en av parterna har anledning att äga processen är det bättre att använda sig av en lägre nivå av samverkan, exempelvis en dialogprocess.

Principer för samverkan

För att tvärssektoriell samverkan ska fungera krävs ömsesidig förståelse, respekt och ett tydligt ramverk, exempelvis i en överenskommelse, likt Överenskommelsen Skåne.

Principer att utgå ifrån är:

Självständighet och oberoende

Idéburen sektors fristående, från den offentliga sektorn och från andra sektorer, måste respekteras för att idéburen sektor ska kunna uppfylla sin demokratiska funktion som röstbärare.

Dialog

Samverkan ska bygga på ansvar, ömsesidighet och tillit. För att skapa detta behövs en levande dialog där förståelse och förtroende byggs.

Kvalitet

Samverkan ska präglas av kvalitet. De olika organisationslogikerna kräver olika sätt att mäta kvalitet, och även om de mervärden idéburen sektor ofta bidrar med är svåra att mäta, måste de värdesättas och ges möjligheter att utvecklas.

Öppenhet och insyn

Samverkansprocesser ska vara transparenta, och parterna i samverkan behöver vara öppna gentemot varandra med förutsättningar, behov och målsättningar.

Långsiktighet

Samverkansprocesser behöver vara hållbara över tid och idéburen sektor behöver ges förutsättningar att planera sin verksamhet på lång sikt. Kortsiktig finansiering och projekt som form bör främst användas för tillfälliga processer eller försöksverksamhet och undvikas för löpande arbete.

Mångfald

Den idéburna sektorns mångsidighet och variation ger ett mervärde, både för samhället och för enskilda individer. Detta behöver värdesättas och samverkansprocesser måste utformas på ett sätt som möjliggör för sektorn att upprätthålla och utveckla sin mångfald.

Idéprogrammets användning

Idéburen sektor är en central samhällsaktör i ett demokratiskt samhälle. För att säkra goda förutsättningar för sektorn att verka behöver sektorns organisationer samlas kring gemensamma ståndpunkter och tala med enad röst.

Detta dokument har antagits av NÄTVERKET:s medlemsorganisationer för att ligga till grund för arbetet med kunskapsutveckling, omvärldsanalys och påverkan. Texten speglar NÄTVERKET:s ståndpunkter kring idéburen sektor och samverkan, men reflekterar inte nödvändigtvis varje medlemsorganisations specifika åsikter.